

Valstybinė lietuvių kalbos komisija

2018 metų veiklos ataskaita

Vilnius, 2019

Turinys

Valstybinė lietuvių kalbos komisija	3
Kalbos komisijos 2018 m. veikla pagal nustatytas funkcijas	
1. Koordinuoja ir administruoja kalbos programas.....	4
2. Teikia Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, ministerijoms ir kitoms institucijoms siūlymus ir išvadas dėl kalbos politikos, Valstybinės kalbos įstatymo įgyvendinimo, teisės aktų kalbos ir (ar) terminijos	5
3. Nustato lietuvių kalbos tvarkybos kryptis, nagrinėja visuomenei svarbius kalbos kultūros, kalbos vartosenos ir norminimo klausimus ir priima dėl jų sprendimus, užtikrina kalbos normų sklaidą	7
Nutarimai ir protokoliniai nutarimai	7
Įvairių kalbos klausimų svarstymas pakomisių posėdžiuose	8
Ekspertinės išvados raštu įvairiais kalbos klausimais	9
Kalbos konsultacijų banko pildymas	9
Terminų banko informacinės ir organizacinės sistemos administravimas	9
Kalbos normų ir kitos kalbinės informacijos skelbimas Kalbos komisijos svetainėje	10
4. Vertina ir tvirtina norminamuosius kalbos veikalus, terminijos šaltinius, teisės aktų terminus, konsultuoja institucijas ir asmenis terminų tvarkybos klausimais	11
Teisės aktų terminų derinimas vieno langelio principu	11
Bendradarbiavimas su ES institucijomis terminijos klausimais	12
5. Rūpinasi lietuvių kalbos diegimu į informacines technologijas	12
6. Skelbia rekomendacijas dėl svetimžodžių atitikmenų, rūpinasi kalbos paveldu – tarmių ir etninių vietovardžių išsaugojimu, raštinės paminklų publikavimu ir kt.	12
7. Rūpinasi kalbos būkle švietimo įstaigose, visuomenės informavimo priemonėse, leidyboje, mokslo veikloje, viešajame gyvenime ir kitose srityse.....	12
Vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimas	12
Studijų ir mokslo kalbos dalykai	13
Kalbos konsultacijos internetu ir telefonu	13
Visuomenės kalbiniam švietimui skirtos priemonės	14
8. Bendradarbiauja su Kalbos inspekcija ir kalbos tvarkytojais, teikia konsultacijas kalbos vartosenos ir kalbos politikos klausimais	16
9. Įgyvendina kitas teisės aktų nustatytas funkcijas	16
Priedai:	
1 priedas. Valstybinės kalbos norminimo, vartojimo, ugdymo ir sklaidos 2006–2015 m. programa (2.9)	18
2 priedas. Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programa (2.1)	22
3 priedas. Ekspertų posėdžiai	26
4 priedas. Recenzuoti leidiniai	29
5 priedas. Kalbos komisijos posėdžiai	31
6 priedas. Terminų banke 2018 m. paskelbti valstybės institucijų teisės aktų aprobuotų, teiktinų ir neteiktinų terminų straipsniai ir jų rinkiniai	37

Valstybinė lietuvių kalbos komisija

Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – Kalbos komisija) yra Lietuvos Respublikos Seimo įsteigta valstybės įstaiga. Jos veiklos pobūdis, uždaviniai, funkcijos ir sandara nustatyti 2001 m. lapkričio 20 d. Lietuvos Respublikos Valstybinės lietuvių kalbos komisijos įstatyme ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 11 d. nutarimu Nr. IX-2232.

Kalbos komisiją sudaro 17 Seimo skiriamų narių – aukštųjų mokyklų dėstytojų, mokslo institutų, kultūros įstaigų darbuotojų. Iš jų etatiniai darbuotojai yra 2 – Kalbos komisijos pirmininkas ir pavaduotojas. Kalbos komisijos nutarimai ir kiti sprendimai kalbos klausimais priimami Kalbos komisijos posėdžiuose.

2017 m. lapkričio 21 d. nutarimu Nr. XIII-794 Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino 2017–2022 m. kadencijos Kalbos komisijos sudėtį (pasikeitė vienuolika narių iš septyniolikos). Kalbos komisijos pirmininkas – Audrys Antanaitis (pavaduotojas nepaskirtas).

Kalbos komisijos sekretoriatas rengia nutarimų ir rekomendacijų projektus, kitą Kalbos komisijos ir pakomisų posėdžiuose svarstomą medžiagą, atlieka kalbos programų koordinavimo ir administravimo darbus, administruoja Lietuvos Respublikos terminų banko informacinę ir organizacinę sistemą, tvarko Kalbos konsultacijų banką, konsultuoja visuomenę įvairiais kalbos klausimais, rūpinasi kalbinės informacijos sklaida.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos sandara ir ryšiai su kitomis institucijomis

Kalbos komisijos 2018 m. veikla pagal nustatytas funkcijas

1. Koordinuoja ir administruoja kalbos programas

Kalbos komisija vykdo tris programas:

1. Valstybinės kalbos vartojimo, norminimo ir sklaidos programą (kodas 2.10);
2. Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programą (kodas 2.1);
3. programą „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ (kodas 1.5).

Sprendimus dėl kalbos programų vykdymo eigos, tvarkos ir finansavimo priima Kalbos programų koordinavimo taryba, programų koordinavimo ir administravimo darbus atlieka Kalbos komisijos Programų skyrius.

Vykdamas Valstybinės kalbos vartojimo, norminimo ir sklaidos programą ypač daug dėmesio skirta valstybinės kalbos funkcionalumui viešajame gyvenime skatinti, efektyviam visuomenės kalbiniam švietimui ir ugdymui užtikrinti, kalbos mokslo ir taikomiesiems tyrimams bei jų rezultatų plėtrai (žr. 1 priedą). Svarbiausi darbai:

- 2018 m. Lietuvių kalbos institute baigtas vykdyti akademinėi bendruomenei aktualus lituanistikos mokslinių tyrimų projektas „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos „Taisliaus augyminio“ kalba“.

- Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje terminologiniu ir terminografiniu požiūriu baigtas redaguoti „Muzikos žodyno“ rankraštis.

- 12-oje aukštųjų mokyklų suorganizuota 12 bendrinės lietuvių kalbos įgūdžių tobulinimo seminarų dėstytojams ir doktorantams, mokslo žurnalų, vadovėlių ir kitų priemonių rengėjams. Surengti 2 seminarai mokslo žurnalų, vadovėlių ir kitų priemonių redaktoriams ir vertėjams.

- Toliau remtas specialybės kalbos dėstymas aukštosiose mokyklose, kalbos konsultacijų teikimas baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų rengėjams, valstybinės kalbos kursai kitakalbiam Lietuvos gyventojams.

- Remtas Visagino visuomeninės televizijos „Russkaja volna“ kiekvienos darbo dienos žinių santraukos lietuvių kalba rengimas ir žurnalo „Gimtoji kalba“ teminių puslapių „Lietuvių kalbos normos ir jų kaita“ rengimas ir publikavimas.

- Paremta 6 Lietuvių kalbos instituto ir 3 Vilniaus universiteto lituanistinių knygų leidyba.

- Aukštųjų universitetinių mokyklų, apskričių, valstybinės reikšmės ir savivaldybių viešosioms bibliotekoms nupirkti 13 pavadinimų 328 lituanistiniai leidiniai.

Valstybinės kalbos vartojimo, norminimo ir sklaidos programą vykdė 20 institucijų (30 projektų) (žr. 1 priedą).

Iš Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programos lėšų remti tyrimai, padėsiantys tiksliau įvertinti dabartinės kalbos ir jos atmainų padėtį, numatyti kalbos raidos procesus ir planuoti kalbos tvarkybą (žr. 2 priedą). 2018 m. baigti vykdyti 2 dabartinės kalbos, bendrinės kalbos ir kitų kalbos atmainų sąveikos ir kaitos tyrimų moksliniai projektai:

- Lietuvos edukologijos universitete (dab. Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijoje) baigtas vykdyti bendrinės kalbos normintojams, tyrėjams ir vartotojams skirtas projektas „Kalbos redaktorių požiūrio į naujųjų skolinių bei jų atitikmenų vartojimą ir jo sąsajas su norminimu tyrimas“.

- Vilniaus universitete įvykdytas ne tik akademinėi bendruomenei, bet ir plačiajai visuomenei aktualus projektas „Kalba. Tauta. Valstybė (konceptų pagal kognityvinės definicijos metodą analizė)“.

- Lietuvių kalbos institute parengti 3 tarmių leidiniai (su kompaktinėmis plokštelėmis): „Molėtų apylinkių tekstai“ (sud. R. Rinkauskienė), „Grūšlaukės apylinkių tekstai“ (sud. J. Lubienė) ir „Daukšių apylinkių tekstai“ (sud. R. Bakšienė).

- Paremta serijos „Lietuvių kalbos tarmės mokyklai“ leidinio (su kompaktine plokštele) „Rytų aukštaičiai širvintiškiai“ (sud. Ž. Markevičienė, A. Markevičius, V. Markevičius) leidyba.

- 2018 m. aukštųjų universitetinių mokyklų, apskričių, valstybinės reikšmės ir savivaldybių viešosioms bibliotekoms nupirktą 50 lituanistinio leidinio egzempliorių.

- 2018 m. daug dėmesio skirta kalbinių nuostatų ir tarmių tyrimams, remtas tarmių duomenų kaupimas ir archyvavimas (*žr. 2 priedą*).

Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programą vykdė 4 institucijos (14 projektų) (*žr. 2 priedą*).

Iš programos „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ finansuota Kalbos komisijos sekretoriato veikla. Koordinuodama ir administruodama programas Kalbos komisija atliko 116 viešųjų pirkimų procedūrų, įvertino projektų vykdytojų pateiktas 104 ketvirčių, 30 metinių ir 13 baigiamųjų ataskaitų. Suorganizuotos 87 metinių ir baigiamųjų ataskaitų ekspertizės, 40 vertinti pateiktų leidinių rankraščių ekspertizių, gautos 46 recenzijos (*žr. 4 priedą*).

Kiti organizaciniai darbai: surengta 10 Kalbos programų koordinavimo tarybos posėdžių (*žr. 1 priedą*), 83 ekspertų posėdžiai (*žr. 3 priedą*), tvarkyta 20 dokumentų registrai, parengti 244 raštai programų vykdytojams.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 (2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimo Nr. 1220 redakcija) patvirtinta Strateginio planavimo metodika, parengta Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2017 metų veiklos ataskaita. Joje aptarta metų veikla ir pasiekti rezultatai, pateikta išsami informacija apie vertinimo kriterijų įvykdymą. Dauguma efekto, rezultato ir produkto kriterijų įvykdyta 100 procentų.

Kalbos programų lėšos

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. vasario 21 d. nutarimu Nr. 162 kalbos programų darbams atlikti skyrė 867 tūkst. Eur, iš jų:

- Valstybinės kalbos vartojimo, norminimo ir sklaidos programai – 285 tūkst. Eur;
- Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programai – 154 tūkst. Eur;
- programai „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ – 428 tūkst. Eur (darbo užmokestis – 244 tūkst. Eur, socialinio draudimo įmokos – 75,3 tūkst. Eur, prekės ir paslaugos – 38,7 tūkst. Eur, išlaidos turtui įsigyti – 70 tūkst. Eur).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patikslino Kalbos komisijos asignavimų paskirstymą pagal programas: 2018 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 972 iš Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų programos perkėlė 3 tūkst. Eur į programą „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ komandiruočių išlaidoms; 2018 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1121 iš Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų programos perkėlė 5 tūkst. Eur į programą „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ komunalinėms ir kitoms išlaidoms.

2018 m. skirtos lėšos panaudotos pagal paskirtį. 2.1 programos priemonės vykdančios institucijos skirtus asignavimus panaudojo 100 proc., 2.10 programos – 99,6 proc. Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija grąžino 1,2 tūkst. Eur (Lietuvos edukologijos universitetą prijungus prie Vytauto Didžiojo universiteto rudens semestrą nedėstyta specialybės kalbos kursas).

2. Teikia Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, ministerijoms ir kitoms institucijoms siūlymus ir išvadas dėl kalbos politikos, Valstybinės kalbos įstatymo įgyvendinimo, teisės aktų kalbos ir terminijos

Siekiant, kad valstybinės kalbos politika atitiktų šiandienos valstybės ir visuomenės poreikius, gebėtų laiku reaguoti į aktualijas, parengtas Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių projektas ir 2018 m. balandžio 24 d. pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui. Gairės – kalbos politikos planavimo dokumentas, nustatantis pagrindinius artimiausių penkerių metų valstybinės kalbos politikos principus, tikslus, uždavinius bei jų sprendimo būdus ir valstybinės kalbos būklės pažangos kriterijus. Lietuvos Respublikos Seimas 2018 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XIII-1318 priėmė Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gaires, pavedė Kalbos

komisijai sudaryti tarpinstitucinę darbo grupę ir parengti Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių planą, kuriame būtų numatytos priemonės ir darbai, reikalingi Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių uždaviniams įgyvendinti. Kalbos komisijos pirmininko 2018 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. V-30 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė pateikė siūlymus Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių planui. Kalbos komisija išanalizavo gautus pasiūlymus, parengė priemonių plano projektą, suderino jį su suinteresuotomis institucijomis ir organizacijomis ir spalio 17 d. pateikė planą Kultūros ministerijai. Kultūros ministerija planą, suderintą su strateginiais dokumentais, pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pateikta pastabų dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto: nepritaikiama projekto nuostatai atsisakyti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos atliekamo juridinio asmens pavadinimo atitikties bendrinės lietuvių kalbos normoms tikrinimo (tokie Juridinių asmenų registro nuostatų pakeitimai parengti prieš Seime svarstant Civilinio kodekso 2.40 straipsnio pakeitimo, numatančio juridinių asmenų pavadinimus kitomis kalbomis, projektą). Atkreiptas dėmesys, kad visi juridinių asmenų pavadinimai (tiek lietuviški, tiek sudaryti ne lietuvių kalba) turi būti rašomi laikantis Įmonių, įstaigų ir organizacijų simbolinių pavadinimų darymo taisyklių, patvirtintų Kalbos komisijos 2004 m. vasario 2 d. nutarimu Nr. N-2 (91). Pagal minėto nutarimo nuostatas nelietuviški juridinių asmenų pavadinimai laikytini simboliniais (perkeltinės reikšmės) ir rašytini kabutėse. Siūlomas nesuderintas teisinis reglamentavimas, kai viena valstybės institucija nustatytų pavadinimų sudarymo reikalavimus, kita registruotų pavadinimus, sudarytus nesilaikant tų reikalavimų, sukeltų daug nepatogumų vartotojams, juridinių asmenų savininkams, skatintų nepasitikėjimą valstybės institucijomis. Juridinių asmenų registro nuostatų pakeitimai Vyriausybės patvirtinti nesulaukus Civilinio kodekso 2.40 straipsnio Seime svarstymo.

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui, Nacionalinei vartotojų konfederacijai, Lietuvos nacionalinei vartotojų federacijai teikti komentarai dėl nelietuviškų prekių ženklų kaip viešųjų užrašų vartojimo. Tiek nacionaliniai, tiek tarptautiniai prekių ženklų sudarymą, registravimą ir vartojimą reglamentuojantys teisės aktai (Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas, Lietuvos Respublikos ratifikuota Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo, 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti) nenumato draudimo registruoti prekių ženklus, sudarytus kita nei nacionalinė kalba. Reikalavimą greta prekių ženklo užsienio kalba teikti paaiškinimą valstybine kalba viešuosiuose užrašuose turėtų užtikrinti Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 5 straipsnio 2 dalis. Kaip laikomasi šio reikalavimo, prižiūri savivaldybių kalbos tvarkytojai. Tačiau viešųjų užrašų stebėseną rodo, kad paslaugų teikimo vietų užrašuose informacija valstybine kalba dažnai nėra teikiama, kai kuriose savivaldybėse valstybinės kalbos viešojo vartojimo priežiūra ignoruojama. Situaciją numatoma gerinti vykdant Valstybinės kalbos politikos 2019–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių plane numatytą kalbos priežiūros sistemos reformą.

Tautinių mažumų departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės teiktos pastabos dėl Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos Patariamąjo komiteto 4-ojo stebėsenos etapo Lietuvos vertinimo. 4-ojo stebėsenos etapo Lietuvos vertinime kaip vienas pagrindinių aptartas dvigubų (valstybine ir tautinės mažumos kalba) topografinių ženklų – dvigubų gatvių pavadinimų – poreikis. Kalbos komisijos pastabose atkreiptas dėmesys į Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos 11 straipsnio 3 dalį, kurioje kalbama apie tradicinius pavadinimus, t. y. tautinių mažumų kultūros paveldo apsaugą. Gatvių, institucijų pavadinimai yra valdymo ir administravimo elementai, ne kultūros paveldo dalykas, todėl tokie pavadinimai teiktini tik valstybine kalba. Taip pat atkreiptas dėmesys, kad teisė kreiptis į valdžios institucijas tautinės mažumos kalba yra užtikrinta Viešojo administravimo įstatyme ir Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse (patvirtintose 2017 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 933). Nuostatos dėl

gatvių pavadinimų tik valstybine kalba ir dėl to, kad plėsti tautinių mažumų kalbų vartojimo santykiuose su valdžios institucijomis nereikia, Kalbos komisijos pirmininko A. Antanaičio gintos ir tarpinstitucinės darbo grupės pasitarime dėl Tautinių mažumų įstatymo projekto Tautinių mažumų departamente.

Pritarta Klausos negalią turinčių asmenų socialinio dalyvavimo visuomenėje 2018–2022 metų veiksmų plano projektui (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl Klausos negalią turinčių asmenų socialinio dalyvavimo visuomenėje 2018–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo“ projektui).

3. Nustato lietuvių kalbos tvarkybos kryptis, nagrinėja visuomenei svarbius kalbos kultūros, kalbos vartosenos ir norminimo klausimus ir priima dėl jų sprendimus, užtikrina kalbos normų sklaidą

Nutarimai ir protokoliniai nutarimai

2018 metais įvyko 83 ekspertų pakomisių posėdžiai (žr. 3 priedą), 8 Kalbos komisijos posėdžiai (žr. 5 priedą).

Priimti 8 nutarimai:

Nr. N-1 (163) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 48 „Dėl valstybių pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. N-2 (164) „Dėl Valstybinės kalbos vartojimo, norminimo ir sklaidos programos patvirtinimo“;

Nr. N-3 (165) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 48 „Dėl valstybių pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. N-4 (166) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gegužės 2 d. nutarimo Nr. 54 „Dėl valstybių sostinių pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. N-5 (167) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 48 „Dėl valstybių pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. N-6 (168) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gegužės 2 d. nutarimo Nr. 54 „Dėl valstybių sostinių pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. N-7 (169) „Dėl techninių klaidų ištaisymo Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2018 m. spalio 4 d. nutarimų numeriuose“;

Nr. N-8 (170) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2012 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. N-1 (132) „Dėl Terminų standartų vertinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“.

Priimta 16 protokolinių nutarimų, iš jų 12 norminamojo rekomendacinio pobūdžio:

Nr. PN-1 „Dėl rekomendacijos „Dėl kai kurių varliagyvių (*Amphibia*) klasės beuodegių varliagyvių (*Anura*) būrio *Ranixalidae*, *Rhacophoridae*, *Rhinophrynidae*, *Scaphiopodidae*, *Sooglossidae* šeimų varliagyvių lietuviškų pavadinimų“;

Nr. PN-2 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2010 m. gruodžio 9 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-10 „Dėl Kalbos programų įgyvendinimo tvarkos aprašo“ pakeitimo“;

Nr. PN-3 „Dėl rekomendacijos „Dėl kai kurių Lietuvoje augančių grybų ir kerpių lietuviškų pavadinimų“;

Nr. PN-4 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2014 m. protokolinio nutarimo Nr. PN-5 „Dėl rekomendacijos „Dėl kai kurių šeimų vabalų (*Insecta: Coleoptera*) lietuviškų pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. PN-5 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2008 m. spalio 2 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-6 „Dėl valstybių gyventojų pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. PN-6 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2005 m. sausio 27 d. rekomendacijos Nr. R-1 (k-13) „Dėl kai kurių pirminių veiksmožodžių kirčiavimo“ pakeitimo“;

Nr. PN-7 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2005 m. kovo 3 d. rekomendacijos Nr. R-5 (k-14) „Dėl kai kurių mišriųjų veiksmožodžių kirčiavimo“ pakeitimo“;

Nr. PN-8 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2005 m. gegužės 5 d. rekomendacijos Nr. R-8 (k-15) „Dėl kai kurių priesaginių veiksmažodžių kirčiavimo“ pakeitimo“;

Nr. PN-9 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2011 m. gruodžio 15 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-12 „Dėl Kalbos programų koordinavimo tarybos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

Nr. PN-10 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2011 m. gruodžio 15 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-13 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ekspertų veiklos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

Nr. PN-11 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2008 m. spalio 2 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-6 „Dėl valstybių gyventojų pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. PN-12 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos rekomendacijos „Dėl kai kurių varliagyvių (*Amphibia*) klasės beuodegių varliagyvių (*Anura*) būrio *Pyxicephalidae* šeimos varliagyvių lietuviškų pavadinimų“;

Nr. PN-13 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2008 m. spalio 2 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-6 „Dėl valstybių gyventojų pavadinimų“ pakeitimo“;

Nr. PN-14 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2010 m. spalio 28 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-6 „Dėl Svetimžodžių atitikmenų sąrašo“ papildymo“;

Nr. PN-15 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos rekomendacijos „Dėl kai kurių vabzdžių (*Insecta*) klasės vabalų (*Coleoptera*) būrio *Cerambycoidea* antšeimio vabalų lietuviškų pavadinimų“;

Nr. PN-16 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2015 m. gruodžio 3 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-9 „Dėl Apdovanojimo už lietuvių kalbos puoselėjimą skyrimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

Įvairių kalbos klausimų svarstymas pakomisijų posėdžiuose

Gramatikos, rašybos ir skyrybos pakomisė (16 posėdžių) svarstė leidinio „Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba“ rengėjų klausimus: apsvaustė pasiūlymus dėl skyrybos ir rašybos taisyklių pakeitimo, tikslinimo, naujo formulavimo, išsamų skyrybos taisyklių rinkinio projektą (parengė A. Drukteinis). Pradėti išsamaus rašybos taisyklių projekto svarstymai (parengė R. Vladarskienė, P. Zemlevičiūtė).

Žodyno pakomisėje (5 posėdžiai) apsvaustyta rengiamo „Bendrinės lietuvių kalbos žodyno“ raidės *a* straipsnių (nuo *a-* iki *alkanavimas*) recenzija ir patys straipsniai, aptarti kai kurių žodžių vertinimo, žodžių reikšmių, jų aiškinimo formuluočių, darybos ir kiti klausimai. Aptarti Ritos Miliūnaitės rengiamos „Kalbos patarimų“ dalies „Žodžių reikšmės“ raidžių *c*, *e*, *f*, *g* straipsniai. Apsvaustyta Svetimžodžių atitikmenų sąrašo papildymas (patvirtintas protokoliniu nutarimu).

Jungtiniuose Gramatikos ir Vardyno pakomisijų posėdžiuose (2 posėdžiai) aptarti Gruzijos ir jos gyventojų pavadinimų variantai, latvių kalbos asmenvardžių gramatinimo nuostatos.

Vardyno pakomisė (7 posėdžiai) svarstė aktualius Lietuvos ir užsienio vietovardžių, Lietuvos piliečių vardų normiškumo, pavardžių ir vardų keitimo klausimus. Kalbos komisijai teikė tvirtinti valstybių pavadinimų pakeitimus, valstybių gyventojų pavadinimų pakeitimus, teikė svarstyti *Dažninį rekomenduojamų svetimos kilmės vardų sąrašą* (parengė prof. dr. Daiva Sinkevičiūtė); aptarė vardų nelietuviškos rašybos formaliuosius požymius, tradicinių vietovardžių pateikimą transporto informacijoje.

Tarties ir kirčiavimo pakomisė (2 posėdžiai) apsvaustė ekspertų siūlymus dėl veiksmažodžių kirčiavimo normų tikslinimo. Kalbos komisijai pateikti 3 protokolinių nutarimų pakeitimo projektai. 2018 metais baigta 2013 metais pradėta kirčiavimo rekomendacijų peržvalga, per šį laikotarpį atlikti du kirčiavimo polinkių tyrimai ir patikslinta 14 rekomendacijų. Baigus šį darbą Kalbos komisijos svetainėje paskelbti abėcėliniai daiktavardžių, būdvardžių, veiksmažodžių rekomenduojamų kirčiavimo gretybų sąrašai, taip pat suvestinis abėcėlinis *Rekomenduojamų kirčiavimo variantų sąrašas* (apie 1,6 tūkst. antraštinių žodžių).

Laikinoji kalbos politikos pakomisė (7 posėdžiai) parengė Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių projektą, aptarė darbo grupės Valstybinės kalbos politikos 2018–2022

metų gairių įgyvendinimo priemonių planui parengti sudėtį, apibendrina tarpinstitucinės darbo grupės siūlymus Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių planui.

2018 m. sudaryta Kitų kalbų vietovardžių darbo grupė (1 posėdis) aptarė keleto užsienio vietovardžių pateikimo lietuvių kalba variantus.

Apie Terminologijos pakomisės darbą žr. 4 skyriuje, Kalbos technologijų pakomisės – 5 skyriuje, Vadovėlių vertinimo pakomisės – 7 skyriuje.

Ekspertinės išvados įvairiais kalbos klausimais

Per metus parengta ir raštu pateikta apie 270 ekspertinių išvadų dėl asmenvardžių, vietovardžių, įstaigų pavadinimų, žodžių, junginių taisyklingumo, žodžių ir sakinių prasmės aiškinimo, terminų vartojimo ir kt.

Įvertinti 2 gyvenamųjų vietovių pavadinimai (2 savivaldybėse), apie 100 gatvių pavadinimų (8 savivaldybėse), Adresų registro prašymu nurodytas 12-os naujai įregistruotų gyvenamųjų vietovių pavadinimų kirčiavimas, įvertinti 3 įregistruoti statinių pavadinimai. Aplinkos apsaugos agentūros prašymu pateiktas vertinimas dėl 3 upių vardų. Atsakyta į gyventojų ir institucijų klausimus dėl gyvenamųjų vietovių, upių, ežerų, akmenų, parkų, tiltų ir kt. geografinių objektų Lietuvoje ir užsienyje pavadinimų.

Išnagrinėta apie 250 klausimų dėl asmenvardžių (apie 110 išvadų raštu): dėl vardo pakeitimo ir suteikimo (apie 90), dėl pavardžių pakeitimo atsisakant priesagos arba ją keičiant (apie 80), dėl moterų pavardžių darybos (45), dėl to paties asmens vardo ar (ir) pavardės tapatumo (apie 10), dėl kitų kalbų asmenvardžių transkribavimo, gramatinimo ir kt.

Kalbos konsultacijų banko pildymas

Kalbos konsultacijų bankas – Kalbos komisijos svetainėje skelbiama konsultacinių įrašų duomenų bazė, sudaryta iš telefonu, elektroniniu paštu ir internetu gaunamų klausimų ir parengtų atsakymų.

2018 m. Kalbos konsultacijų grupė Konsultacijų banką papildė 420 naujų įrašų (dabar jame per 12 900 antraštinių žodžių), redagavo, atnaujino 2500 įrašų, apie 5700 įrašų koregavo nuorodas (saitus).

Terminų banko informacinės ir organizacinės sistemos administravimas

Lietuvos Respublikos terminų banko (LRTB) informacinės ir organizacinės sistemos administravimas pavestas Kalbos komisijos sekretoriato Svetimžodžių keitimo lietuviškais atitikmenimis skyriui. Per metus Lietuvos Respublikos terminų banke (<http://terminai.vlkk.lt>) paskelbti 1069 aprobuoti teisės aktuose ar kituose dokumentuose vartojami ar teikiami vartoti terminų straipsniai (170 terminų straipsnių rinkinių), taip pat 1 teiktinas ir 1 neteiktinas teisės aktų terminas.

Be teisės aktų terminų, 2018 m. į LRTB įtrauktas 1061 teiktinas biologijos nomenklatūros lietuviškas pavadinimas, rekomenduojamas Kalbos komisijos protokoliniais nutarimais: 390 varliagyvių pavadinimų, 431 grybų ir kerpių pavadinimas, 240 vabalų pavadinimų.

Dėl LRTB informacinės sistemos atnaujinimo darbų 2018 m. LRTB nebuvo pildomas terminų žodynų ir standartų duomenimis.

Iš viso 2018 m. pabaigoje LRTB sudarė 244 114 terminų straipsnių: 14 864 aprobuoti, 228 087 teiktini, 1163 neteiktini.

Įgyvendinant 2017 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo Nr. IX-1950 4 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIII-598 2 straipsnio 2 dalį su kompetentingoms institucijoms suderinti ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininko 2018 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-21 patvirtinti Lietuvos Respublikos terminų banko informacinės sistemos nuostatai ir Lietuvos Respublikos terminų banko informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai. Balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos terminų banko informacinė sistema įregistruota Registrų ir valstybės informacinių sistemų registre.

Tapusi LRTB valdytoja ir tvarkytoja Valstybinė lietuvių kalbos komisija siekia užtikrinti kuo efektyvesnį ir patogesnį šios informacinės sistemos veikimą ir naudojimąsi ja, todėl 2018 m. supaprastinto pirkimo atviro konkurso būdu įsigijo Lietuvos Respublikos terminų banko informacinės sistemos (LRTB IS) atnaujinimo, tinkamumo naudotojams užtikrinimo ir duomenų perkėlimo paslaugas. Birželio 11 d. dėl šių paslaugų suteikimo pasirašyta sutartis (jos trukmė – 7 mėnesiai) su konkurso laimėtoja UAB „Dizi“. Pirmasis sutarties vykdymo etapas (4 mėnesiai nuo sutarties vykdymo pradžios) buvo užbaigtas sėkmingai: atlikta išsami dabar veikiančios LRTB IS funkcinių komponentų, naudojamų informacinių technologijų sprendimų, veiklos procesų, duomenų struktūros, pritaikymo neįgaliesiems ir tinkamumo naudotojams analizė, parengta atnaujintos LRTB IS informacinės architektūros ir naršymo modelio, interaktyvaus LRTB IS prototipo ir grafinės sąsajos dizaino koncepcija, taip pat parengtas ir teisės aktų nustatyta tvarka pradėtas derinti LRTB IS techninis aprašymas (specifikacija). Antruoju etapu, kurio pabaiga – 2019 m., atnaujinti LRTB IS informacinių technologijų sprendimai, išorinio ir vidinio portalų grafinė sąsaja, pradėta LRTB IS bandomoji eksploatacija su realiais duomenimis.

Užtikrindami esamos LRTB IS, kaip vieno iš teisėkūros įrankių, veikimą Svetimžodžių keitimo lietuviškais atitikmenimis skyriaus specialistai 2018 m. dirbo įprastinius į LRTB įgaliotųjų valstybės institucijų teikiamo turinio – teisės aktų projektų derinamų sąvokų – tvarkybos darbus: pateikė 129 terminų straipsnių (23 jų rinkinių) terminologinės ekspertizės pastabas, surašė Terminologijos pakomisės posėdžių pastabas (dėl 850 terminų straipsnių), taip pat tikrino terminų straipsnių (jų rinkinių) parengimo pagal ekspertizės ir (ar) Terminologijos pakomisės pastabas kokybę (apie 1000 terminų straipsnių).

Siekiant užtikrinti LRTB skelbiamų duomenų (ypač aprobuotų terminų straipsnių) patikimumą, buvo nuolat bendradarbiaujama su valstybės institucijomis – terminų straipsnių teikėjomis, reaguota į gaunamas LRTB vartotojų pastabas: tikslinti ir (arba) keisti terminai (prieš tai suderinus teisės aktų nustatyta tvarka), tikslintos šaltinių nuorodos, tikslintos, pildytos ir (ar) redaguotos sąvokų apibrėžtys, taisyti korektūros, kirčiavimo riktai ir kt. (iš viso apie 800 terminų straipsnių). Institucijų terminijos komisijų nariai raštu ir žodžiu konsultuoti duomenų pateikimo į LRTB klausimais.

Planuodama LRTB plėtrą ir siekdama, kad šia informacine sistema būtų užtikrinta kuo įvairesnių sričių terminų sklaida, Valstybinė lietuvių kalbos komisija kviečia bendradarbiauti Lietuvos aukštąsias mokyklas, jų leidyklas ir teikti į LRTB studijų dalykams skirtų vadovėlių terminų straipsnių rinkinius. 2018 m., bendradarbiaujant su autoriais, pradėti rengti 6 Kauno technologijos universiteto leidyklos išleistų vadovėlių terminų straipsnių rinkiniai, iš jų vieno vadovėlio (J. Deltuvos, Ž. Rudžionio, V. Vaitkevičiaus, D. Vaičiukynienės vadovėlio „Statybinė medžiagotyra“) terminų straipsnių rinkinys (118 terminų straipsnių) jau apsvarstytas Terminologijos pakomisės. Parengti vadovėlių terminų straipsnių rinkiniai bus skelbiami LRTB.

Kalbos normų ir kitos kalbinės informacijos skelbimas Kalbos komisijos svetainėje

Kalbos komisijos nutarimai ir rekomendacijos skelbiami svetainėje *vlkk.lt*. Per metus svetainėje paskelbti 8 nutarimai, 16 protokolinių nutarimų, 133 naujienų pranešimai, atnaujinta ir pildyta skyrių ir poskyrių informacija, baigus kirčiavimo normų tikslinimo darbą paskelbtas abėcėlinis *Rekomenduojamų kirčiavimo variantų sąrašas*, „Elektroninių išteklių“ skyrius papildytas nuoroda į standartinės lietuviškos klaviatūros tinklalapį.

2018 metais svetainę, *Google Analytics* duomenimis, aplankė daugiau kaip 848 tūkst. unikalių lankytojų (palyginti su 2017 m., lankomumas išaugo 17 proc.). Peržiūrėta daugiau kaip 4,4 mln. svetainės puslapių rodinių. Daugiausia informacijos ieškoma Kalbos konsultacijų banke. Lankomiausi svetainės skyriai – „Rašyba“, „Skyryba“, „Didžiosios klaidos“, „Asmenvardžiai“, aktualesni nutarimai – Privalomosios ir Pasirenkamosios skyrybos taisyklės. „Naujienose“ skaitomiausi nacionalinio diktanto skyrybos ir rašybos paaiškinimai.

Pasvetainę *vardai.vlkk.lt* per metus aplankė 52 tūkst. unikalių lankytojų, apsilankymų – apie 70 tūkst., peržiūrėta apie 330 tūkst. svetainės puslapių rodinių. Piliečių vardų sąvadą iš viso

sudaro, t. y. normiškumo požiūriu aprašyta, 5 714 asmenvardžių (kartu su daugianariais variantais sukurta 48 228 vardų puslapių). 2018 m. paskelbti trys sąvadai: *Dažniniis rekomenduojamų svetimos kilmės vardų sąrašas* (945 vardai), *Dažniniis rekomenduojamų vardų sąrašas* (2 345 vardai), taip pat *Neprigijusių rekomenduojamų vardų sąrašas* (1919 vardų); paskelbti 3 naujienų pranešimai, 8 straipsneliai „Ar žinote, kad...“, pateikta apie 110 nuorodų į žiniasklaidos straipsnius asmenvardžių tema.

Pasvetaiņę *pasaulio-wardai.vlkk.lt* per metus aplankė apie 19 tūkšt. unikalių lankytojų, apsilankymų iš viso 80 tūkšt. (palyginti su 2017 m., lankomumas išaugo 27 proc.). Peržiūrėta apie 410 tūkšt. svetainės puslapių rodinių. Pasvetaiņėje iš viso apie 180 tūkšt. vietovardžių puslapių, per metus atlikta keletas pakeitimų pagal Kalbos komisijos nutarimus, įrašyta vartotojų pastabų.

4. Vertina ir tvirtina norminamuosius kalbos veikalus, terminijos šaltinius, teisės aktų terminus, konsultuoja institucijas ir asmenis terminų tvarkybos klausimais

2018 m. įvyko 34 Terminologijos pakomisės posėdžiai. Posėdžiuose svarstyti į Lietuvos Respublikos terminų banką valstybės institucijų teikiami terminų straipsniai (849 terminų straipsniai iš 95 rengiamų ar galiojančių teisės aktų: 84 įstatymų projektų, 85 nutarimų, įsakymų projektų, 6 galiojančių nutarimų, įsakymų), Europos Sąjungos teisės aktų projektų lietuvių kalba terminai (17 užklausų), terminų žodynai (4), terminų standartų (7) ir aukštųjų mokyklų vadovėlių (1) terminų straipsniai, biologijos lietuviškos nomenklatūros pavadinimai (674), kiti terminologijos ir svetimžodžių keitimo lietuviškais atitikmenimis klausimai.

Kalbos komisijos posėdžiuose įvertinti ir aprobuoti 1069 terminų straipsniai (170 terminų straipsnių rinkinių). Tai valstybės institucijų prižiūrimų sričių (aplinkos, energetikos, finansų, gynybos, kultūros, socialinės apsaugos ir darbo, transporto, komunikacijų, teisės, ekonomikos, sveikatos, viešojo saugumo, žemės ūkio, žuvininkystės ir maisto ir kt.), teisės aktų (dažniausiai jų projektų), kitų dokumentų terminai. Šiuos terminų straipsnius pateikė 22 valstybės institucijų terminijos komisijos (žr. 6 priedą).

Elektroniniu paštu ir telefonu Svetimžodžių keitimo lietuviškais atitikmenimis skyriaus specialistai suteikė apie 250 konsultacijų terminijos, svetimžodžių keitimo, žodžių reikšmių ir kt. leksikos klausimais. Konsultuoti Europos Sąjungos institucijų vertėjai, redaktoriai, terminologai, taip pat Lietuvos institucijų valstybės tarnautojai ir darbuotojai, privačių įstaigų darbuotojai, fiziniai asmenys.

Žodynų rengėjai konsultuoti terminologijos, terminų žodynų rengimo klausimais.

Teisės aktų terminų derinimas vieno langelio principu

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 7 d. nutarimą Nr. 998 „Dėl Europos Sąjungos teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba derinimo“ koordinuotas Europos Sąjungos institucijų terminologų pateiktų teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba derinimas su Lietuvos valstybės institucijomis vieno langelio principu. Šį darbą atliko Kalbos komisijos sekretoriato Svetimžodžių keitimo lietuviškais atitikmenimis skyrius.

Per 2018 m. su Lietuvos valstybės ir mokslo institucijomis suderinta 17 terminologinių užklausų, kurias pateikė Europos Komisijos ir Europos Parlamento terminologai. Dėl žuvininkystės, energetikos, ryšių ir informacinių technologijų, užimtumo sričių terminų klausimų pagal kompetenciją kreiptasi į Žemės ūkio ministeriją, valstybinį mokslinių tyrimų institutą Gamtos tyrimų centrą, Energetikos ministeriją, Ryšių reguliavimo tarnybą, Susisiekimo ministeriją, taip pat į Socialinės apsaugos ir darbo, Ūkio ministerijas. Suderinti atsakymai į terminologines užklausas pateikti šias užklausas pateikusioms Europos Sąjungos institucijoms.

Bendradarbiavimas su ES institucijomis terminijos klausimais

Valstybinė lietuvių kalbos komisija buvo viena iš birželio 1 d. vykusios 8-osios Lietuvių terminologijos forumo (LTF) konferencijos organizatorių (kiti organizatoriai – Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato Lietuvių kalbos departamentas, Europos Sąjungos Tarybos

generalinio sekretoriato Vertimo raštu direktorato Lietuvių kalbos skyrius, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, Lietuvių kalbos institutas). Organizacinius darbus (kvietimų institucijoms parengimas ir išsiuntimas) atliko skyriaus vedėja Audra Ivanauskienė ir vyr. specialistė Aušra Marcinkevičienė.

5. Rūpinasi lietuvių kalbos diegimu į informacines technologijas

Kalbos technologijų pakomisė Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos prašymu įvertino Informacinės visuomenės plėtros vertinimo kriterijų reikšmių surinkimo tvarkos aprašo pakeitimo projektą, pateikė surinktą informaciją apie 2017 metais suskaitmenintų lietuvių kalbos ir raštijos išteklių ir sukurtų priemonių skaičių.

Kalbos technologijų pakomisės pirmininkas A. Utkas ir pakomisės narė D. Vaišnienė dalyvavo Skaitmeninės darbotvarkės tarybos posėdžiuose.

Aptarti pasiūlymai Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių planui ir informacija apie IT projektus žiniasklaidoje.

A. Utkas 2018 m. spalio 4 d. dalyvavo Seimo Švietimo ir mokslo komiteto narės Aušros Papirtienės spaudos konferencijoje „Ar Lietuva liks kalbos technologijų paraštesė?“

6. Skelbia rekomendacijas dėl svetimžodžių atitikmenų, rūpinasi kalbos paveldu – tarmių ir etninių vietovardžių išsaugojimu, raštijos paminklų publikavimu ir kt.

Tęsti svetimžodžių atitikmenų skelbimo visuomenei darbai. Svetimžodžių atitikmenų sąrašas papildytas 22 žodžiais – aktualiais vartosenai skoliniais iš italų, ispanų, anglų, hindi kalbų, daugiausia kulinarijos srities pavadinimais (protokolinis nutarimas Nr. PN-14), kelios dešimtys naujų svetimžodžių atitikmenų pateikta Konsultacijų banke.

Parengti ir Lietuvos Respublikos terminų banke, Lietuvos Respublikos Seimo Teisės aktų informacinėje sistemoje, taip pat VLKK interneto svetainėje paskelbti 5 biologijos nomenklatūros sąrašai (protokoliniai nutarimai Nr. PN-1, Nr. PN-3, Nr. PN-4, PN-12 ir Nr. PN-15) – iš viso 1061 augalų ir gyvūnų pavadinimas lietuvių kalba.

Paremtas serijos „Tarmių tekstynas“ leidinių (su kompaktinėmis plokštelėmis) „Leipalingio apylinkių tekstai“ (sud. A. Leskauskaitė) ir „Akmenės apylinkių tekstai“ (sud. L. Murinienė); tęstinio leidinio „Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos 5“; serijos „Lietuvių kalbos tarmės mokyklai“ knygos „Rytų aukštaičiai širvintiškiai“ publikavimas.

7. Rūpinasi kalbos būkle švietimo įstaigose, visuomenės informavimo priemonėse, leidyboje, mokslo veikloje, viešajame gyvenime ir kitose srityse

Vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimas

Vadovėlių vertinimo pakomisė (6 posėdžiai) apsvarstė 21 bendrojo lavinimo dalykų vadovėlių (kai kurie vadovėliai kelių dalių – iš viso apsvarstytos 47 vadovėlių rankraščių knygos). Kalbos taisyklingumą patvirtinanti žyma iš karto suteikta 20 vadovėlių, 1 vadovėlis perleidžiamas, dėl jo teiktos tik pastabos.

Nuo 2015 m. Kalbos komisijos Vadovėlių vertinimo pakomisė vertina ir aukštųjų mokyklų vadovėlių rankraščių kalbą (aukštosios mokyklos ir leidyklos vadovėlių rankraščius Kalbos komisijai teikia savo nuožiūra). 2018 m. įvertinti du aukštųjų mokyklų vadovėlių rankraščiai – jų kalba iš dalies atitiko taisyklingumo reikalavimus.

Sutvarkytos 25 vadovėlių kalbos recenzijos, parengti 23 raštai dėl vertinimo išvadų.

Studijų ir mokslo kalbos dalykai

2018 m. Kalbos komisija surengė 12 bendrinės lietuvių kalbos įgūdžių tobulinimo seminarų (12-oje aukštųjų mokyklų) dėstytojams ir doktorantams, mokslo žurnalų, vadovėlių ir kitų priemonių rengėjams.

Sekretoriato darbuotojai šiuose seminaruose perskaitė 3 pranešimus.

Lapkričio 7 d. Mykolo Romerio universitete surengtame kalbos įgūdžių tobulinimo seminare vyr. specialistas A. Umbrasas skaitė pranešimą „Dėl žodžio *organas* teisės kalboje ir angl. *coaching* lietuviško atitikmens“, vyr. specialistė A. Pangonytė – apie kirčiavimo normų kaitą ir svetimkalbių pavardžių vartojimo lietuvių kalboje principus.

Surengti 2 seminarai „Aktualieji mokslo darbų redagavimo klausimai“ (gegužės 18 d. ir lapkričio 23 d.) mokslo žurnalų, vadovėlių ir kitų priemonių redaktoriams ir vertėjams. Seminaruose pranešimus skaitė Kalbos komisijos nariai, taip pat sekretoriato darbuotojai: vyr. specialistė A. Marcinkevičienė perskaitė pranešimą „Biologijos nomenklatūros naujienos Terminų banke“, A. Umbrasas pranešimą „Terminų tvarkybos aktualijos“.

Kalbos komisijos specialistai kalbiškai įvertino 2017 m. darbus, pateiktus jaunųjų mokslininkų ir doktorantų bei aukštųjų mokyklų studentų mokslinių darbų konkursui. Išrinkti du taisyklingiausia ir stilingiausia kalba parašyti moksliniai darbai: Birutės Avižinienės daktaro disertacija „Dialogo raida lietuvių moterų dramaturgijoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje“ (Vilniaus universitetas, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) ir Viliaus Šadausko mokslinis darbas „Vyriškumo raiška? Bandymai nusižudyti Telšių (Žemaičių) vyskupijoje XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pradžioje“ (Lietuvos edukologijos universitetas), autoriams balandžio 17 d. Lietuvos mokslų akademijos narių atskaitiniame visuotiniame susirinkime įteikti Kalbos komisijos apdovanojimai.

Įvertinta TV laidos „Mokslo sriuba“ ir tinklaraščio „Konstanta 42“ kūrėjų rengiamo Mokslo populiarinimo rašinių konkurso darbų kalba. Už sklandžiausią mokslo populiarinimo darbo „Kaip veikia gelžbetonis“ kalbą Kalbos komisija apdovanojo Kauno technologijos universiteto statybos inžinerijos specialybės absolventą Romą Gaučą.

Kalbos konsultacijos internetu ir telefonu

2018 m. suteikta apie 39 000 kalbos konsultacijų, iš jų internetu 12 336, telefonu apie 26 600.

VĮ Registrų centrui per specialią elektroninę sistemą suteikta 22 100 konsultacijų dėl juridinių asmenų pavadinimų atitikties lietuvių bendrinės kalbos normoms (Kalbos komisijos konsultantai VĮ Registrų centrui teikia konsultacijas dėl juridinių asmenų pavadinimų atitikties lietuvių bendrinės kalbos normoms nuo 2013 m. gegužės 1 d., Lietuvos Respublikos Vyriausybei 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1452 patvirtinus Juridinių asmenų registro nuostatų pakeitimus).

Per dieną kalbos konsultantai atsako maždaug į 200 klausimų.

Internetiniame Kalbos konsultacijų banke per metus lankytasi daugiau nei 1 mln. 150 tūkst. kartų. Daugiausia domėtasi leksikos (39 proc. visų klausimų) ir sintaksės (31 proc.) klausimais, aktualūs skyrybos (14 proc.) ir rašybos dalykai (13 proc.), nemažai informacijos ieškota dėl svetimvardžių (tiek vietovardžių, tiek asmenvardžių) gramatinimo ir adaptavimo. 2 proc. klausimų sudarė žodžių daryba ir morfologija, 1 proc. – kirčiavimas. Išankstinės konsultacijos dėl juridinių asmenų pavadinimų sudaro apie 8 proc. visų telefonu ir internetu teikiamų konsultacijų (paprastai telefonu kreipiamasi prieš teikiant pavadinimą VĮ Registrų centrui).

Iš 2018 m. Kalbos komisijai Registrų centro pateiktų vertinti juridinių asmenų pavadinimų 61 proc. pavadinimų buvo įvertinti kaip atitinkantys lietuvių bendrinės kalbos normas. 15 proc. pavadinimų neigiamai įvertinta dėl formalių rašybos taisyklių nesilaikymo (pavadinimai parašyti didžiosiomis raidėmis, tiesioginės reikšmės pavadinimai išskirti kabutėmis, simboliniai neišskirti ir pan.). Tinkamai užrašyti tokie pavadinimai paprastai teikiami registruoti iš naujo ir įvertinami teigiamai. 12 proc. netinkamų pavadinimų sudarė ne lietuvių kalbos arba netinkamai sudaryti dirbtiniai žodžiai, 12 proc. atmesta dėl kitų priežasčių (pavadinimą sudarantys žodžiai nesusieti gramatiškai, pavartoti nenorminiai žodžiai, netinkamos gramatinės formos ir pan.).

Svetainėje parengta 12 išsamių pranešimų, pristatančių kiekvieno mėnesio juridinių asmenų pavadinimų vertinimo rezultatus: statistiką, neigiamo vertinimo priežastis, tinkamų ir netinkamų pavadinimų pavyzdžius ir pan.

Visuomenės kalbiniam švietimui skirtos priemonės

Sausio 24 d. Kalbos komisijos pirmininkas A. Antanaitis kartu su Kalbos inspekcijos viršininku Donatu Smalinsku susitiko su Kauno žurnalistais, savivaldybės darbuotojais, Vytauto Didžiojo universiteto bendruomene ir Kauno Rotary klubo nariais. Su žurnalistais ir savivaldybės nariais aptarti kalbos priežiūros, viešųjų užrašų klausimai, su universiteto bendruomene pedagogų rengimo klausimai, Rotary klube A. Antanaitis skaitė pranešimą apie valstybinės kalbos politikos uždavinius ir planus.

Kalbos komisijos iniciatyva vasario 16 – kovo 11 d. surengtos trečiosios Lietuvių kalbos dienos. Šalies savivaldybėse, kultūros centruose, mokyklose, muziejuose, bibliotekose, užsienio lietuvių bendruomenėse įvyko apie 3000 kalbai skirtų renginių.

Siekiant glaudesnio bendradarbiavimo su užsienio lietuvių bendruomenėmis, didesnės Lietuvių kalbos dienų renginių sklaidos ir koordinavimo 2018 m. sausio 26 d. pasirašyta Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ir Pasaulio lietuvių bendruomenės bendradarbiavimo sutartis.

2018 metų Lietuvių kalbos dienų renginius organizavo ir juose dalyvavo Airijos, Baltarusijos, Brazilijos, Danijos, Islandijos, Ispanijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Jungtinės Karalystės, Latvijos, Liuksemburgo, Norvegijos, Olandijos, Prancūzijos, Rusijos, Suomijos, Švedijos, Šveicarijos, Turkijos ir Vokietijos lietuviai.

Vasario 28 d. Lietuvos mokslų akademijos salėje įteikti Kalbos komisijos apdovanojimai už reikšmingus darbus lietuviškos terminijos kūrimo, mokslo kalbos puoselėjimo ir visuomenės kalbinio švietimo srityse. Už lietuviškos elektrotechnikos terminijos kūrimą, terminų žodynų rengimą skulptūrėle „Sraigė“ ir diplomu apdovanotas prof. Algirdas Smilgevičius, už lietuviškos karybos terminijos kūrimą, terminų žodynų rengimą – Eugenijus Simonas Kisinis, už lietuviškos imunologijos ir alergologijos terminijos kūrimą – prof. Aurelija Žvirblienė, prof. Rūta Dubakienė, prof. Vytautas Antanas Tamošiūnas, už ilgametį darbą „Gimtosios kalbos“ žurnale puoselėjant lietuvių kalbą ir šviečiant visuomenę kalbos klausimais – Rita Urnėžiūtė ir Inga Mataitytė, už lietuvių kalbos ir kultūros puoselėjimą Lenkijoje ir Lietuvoje, visuomenei skirtų kultūrinių ir literatūrinių renginių organizavimą – Sigitas Birgelis.

Vasario 21 d. A. Antanaitis, Komisijos nariai V. Zubaitienė ir V. Valskys dalyvavo jaunimo vakaronėje „Pagauk lietuvišką žodį!“ Birštono viešojoje bibliotekoje.

Kovo 14 d. Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje suorganizuotas baigiamasis Lietuvių kalbos dienų renginys. Apdovanoti aktyviausi Lietuvių kalbos dienų organizatoriai ir dalyviai.

Kovo 16 d. A. Antanaitis dalyvavo Kėdainiuose vykusiame baigiamajame Lietuvių kalbos dienų renginyje – konferencijoje „Knygai nobažnystės krikščioniškos – 365!“, pasveikino konferencijos dalyvius. Prieš konferenciją A. Antanaitis su Kalbos inspekcijos vyriausiąja inspektore R. Balsevičiūte susitiko su savivaldybės vadovybe, aptarė miesto išorinės reklamos ir viešųjų užrašų klausimus.

Balandžio 18 d. Kalbos komisija kartu su Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir Valstybine kalbos inspekcija surengė konferenciją-diskusiją „Lietuvių kalbos apsauga: mitai ir tikrovė“. Konferencijoje aptarta kalbos norminimo realybė ir mitai, užsienio valstybių praktika, kalbos vartotojų nuostatos.

Per balandžio 24–28 d. Seime vykusią Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos posėdžių sesiją A. Antanaitis skaitė pranešimą kalbos politikos, užsienio lietuvių bendruomenių lituanistinio švietimo klausimais.

Gegužės 7 d. A. Antanaitis dalyvavo Ignalinos rajono savivaldybėje surengtame Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos minėjime. Ignalinos savivaldybėje kasmet šią dieną profesinės šventės proga suburiami ir sveikinami rajono žurnalistai, pagerbiami lietuvių kalbos puoselėtojai, tradicinio konkurso „Padėk suklupusiam žodžiui“ nugalėtojai. A. Antanaitis pasveikino minėjimo

dalyvius, laikraščių „Nauja vaga“ ir „Mūsų Ignalina“ bei Ignalinos televizijos žurnalistus, įteikė padėkas ir dovanas konkurso „Padėk suklupusiam žodžiui“ nugalėtojams.

Gegužės 21–24 d. Vilniuje surengtame Jungtinių Tautų Geografinių pavadinimų ekspertų grupės (UNGEGN) Baltijos skyriaus 19-ajame susirinkime A. Pangonytė informavo apie Valstybinės lietuvių kalbos komisijos darbus geografinių pavadinimų norminimo srityje (2012–2018 m.).

Gegužės 31 d. Europos Komisijos ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos organizuotame profesiniame forume „ES ir LR institucijų bendradarbiavimas lietuvių teisės terminijos klausimais“ vyr. specialistas A. Umbrasas perskaitė pranešimą „Lietuvių teisės terminijos tvarkyba LR valdžios įstaigose po 2004 m.“.

Rugsėjo 29 d. Tytuvėnuose vykusiame Lietuvių kalbos draugijos XVIII suvažiavime A. Antanaitis skaitė pranešimą „Apie valstybinės kalbos būklę ir perspektyvas“, pristatė VLKK veiklos aktualijas.

Spalio 18 d. Kalbos komisijos sekretoriato atstovės Sigita Sereikienė ir Gita Kazlauskaitė skaitė pranešimus Rygoje vykusiame Latvių kalbos agentūros organizuotame tarptautiniame simpoziume „Kalbos konsultacijos. Šiandienos iššūkiai“ (*Pārbaudījumi valodas konsultantu ikdienā*).

Lapkričio 19 d. Lietuvos Respublikos Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija ir Kalbos komisija Seime surengė konferenciją „Atkurtam valstybinės lietuvių kalbos statusui – 30“. Konferencijoje prisiminta, kaip buvo tvirtinamas kalbos statusas, kokia vykdyta kalbos politika, A. Antanaitis skaitė pranešimą „Valstybinės kalbos politikos dabartis ir perspektyvos“.

Lapkričio 27 d. A. Antanaitis dalyvavo Šiauliuose vykusiame valstybinės kalbos statuso grąžinimo lietuvių kalbai 30-mečio minėjime, pasveikino šiauliečius kalbai svarbios sukakties proga, aptarė dabartinę lietuvių kalbos padėtį ir perspektyvas.

Lapkričio 27 d. Teisingumo ministerijos organizuotuose mokymuose, skirtuose civilinės metrikacijos įstaigų valstybės tarnautojams ir darbuotojams, A. Pangonytė atsakė į dalyvių klausimus.

Gruodžio 11 ir 18 d. vykusio Europos studentų teisininkų asociacijos Lietuvos nacionalinės grupės organizuoto konkurso „Geriausia advokato kalba 2018“ komisijoje, vertinusioje dalyvių teises žinias ir viešo kalbėjimo įgūdžius, dalyvavo Bendrojo skyriaus vedėja A. Dvylytė.

Vienuoliktą kartą surengtas Nacionalinio diktanto konkursas. Pirmo etapo diktantą Lietuvoje ir užsienyje rašė daugiau nei 30 tūkstančių žmonių. Konkursą rengia VšĮ Pilietinės minties institutas, Kalbos komisija yra viena iš jo partnerių. Konkurso rengėjai konsultuoti diktanto organizavimo, vertinimo, informacinių tekstų kūrimo klausimais. Sekretoriato darbuotojai parengė ir svetainėje paskelbė abiejų etapų diktantų rašybos ir skyrybos ypatumų paaiškinimus.

Kalbos komisijos užsakymu paskelbti 225 teminiai spaudos leidinių puslapiai (žurnale „Gimtoji kalba“), finansuotos 188 televizijos laidos (*žr. 1 priedą*).

Viešosioms bibliotekoms nupirkti ir nemokamai perduoti 328 lituanistiniai leidiniai.

Kalbos komisijos vadovai ir darbuotojai įvairius kalbos klausimus komentavo dienraščiuose „Lietuvos žinios“, „Kauno diena“, žurnale „Savaitė“, interneto portaluose, LRT ir kt. žiniasklaidos priemonėse.

8. Bendradarbiauja su Kalbos inspekcija ir kalbos tvarkytojais, teikia konsultacijas kalbos vartosenos ir kalbos politikos klausimais

Kalbos inspekcijai persiūstas nagrinėti Valstybinės darbo inspekcijos paklausimas dėl darbo kalbos vartojimo darbovietėje, Seimo kontrolieriaus atsiūstas piliečio skundas dėl viešo renginio kalbos, 15 elektroninių laiškų apie galimai netaisyklingo kalbos vartojimo atvejus.

Apsvarstyta 2017 m. Kalbos inspekcijos veiklos ataskaita.

Kalbos komisijos pirmininkas A. Antanaitis su Kalbos inspekcijos viršininku D. Smalinsku lankėsi Akmenės r., Elektrėnų r., Joniškio r., Kauno r., Kelmės r., Klaipėdos m., Klaipėdos r., Kretingos r., Mažeikių r., Neringos, Palangos, Plungės r., Rietavo, Skuodo r., Šalčininkų r., Šilutės r., Telšių r., Visagino savivaldybėse. Su savivaldybių vadovais ir kalbos tvarkytojais aptarti valstybinės kalbos priežiūros klausimai, kalbos tvarkytojų darbo aktualijos, lietuvių kalbos mokymo kursų suaugusiems kitakalbiams problemos. Neringos savivaldybėje (Nidoje) sutarta įsteigti kalbos tvarkytojo etatą.

Balandžio 5 d. Kalbos komisija, Valstybinė kalbos inspekcija ir Lietuvių kalbos institutas surengė savivaldybių kalbos tvarkytojų seminarą. Kalbos komisijos pirmininkas A. Antanaitis skaitė pranešimą „Lietuvių kalbos dabartis ir ateitis“, Kalbos komisijos Konsultacijų grupės vadovė S. Sereikienė – pranešimą „Asmenvardžiai, vietovardžiai, pavadinimai“.

9. Įgyvendina kitas teisės aktų nustatytas funkcijas

Apylinkių teismams pateikta 31 išvada dėl asmenvardžių, kuriuose yra nelietuviškų raidžių, su užsieniečiais santuoką sudariusių asmenų santuokos liudijimuose, tokių asmenų vaikų gimimo liudijimuose ir pasuose, dėl vardų su nelietuviškomis raidėmis, į kuriuos piliečiai nori pasikeisti turimus vardus.

Kreiptasi į Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą su prašymu apginti viešąjį interesą ir apskūsti Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimą įregistruoti Lietuvos Respublikos piliečių dukters vardą *Anna* ir su tokiu įrašu išduoti gimimo liudijimą. Kalbos komisija dalyvavo byloje kaip išvadą teikianti institucija (ji teikė išvadą, kad vardas *Anna* yra užrašytas ne pagal lietuvių kalbos taisykles), toks proceso dalyvio statusas neleido sprendimo apskūsti. Generalinė prokuratūra neįžvelgė pakankamo pagrindo kreiptis į teismą dėl proceso atnaujinimo.

Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikta nuomonė dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197 patvirtintos Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos 8.1.1 ir 13.3 papunkčių nuostatų atitikties kai kuriems egzamino programos tikslams ir uždaviniams. Atkreiptas dėmesys į tai, kad galimybė atlikti egzamino užduotį nagrinėjant tik užsienio autoriaus kūrinį (ar kūrinius) kelia abejonių dėl brandos egzamino užduoties ir pavadinimo (lietuvių kalbos ir literatūros) atitikties. Taip pat 8.1.1 ir 13.3 papunkčių nuostatos ilgainiui gali sudaryti prielaidas mažinti kai kurių mokinių susidomėjimą lietuvių literatūra, skatinti mažiau gilintis į lietuvių autorių kūrinius, o tai neatitiktų pačioje egzamino programoje numatyto egzamino uždavinio – siekti, kad mokiniai susidarytų lietuvių literatūros visumos vaizdą (egzamino programos 4.2.4 papunktis).

Lapkričio 16 d. Briuselyje vykusiame tarpinstituciniame metiniame terminologų susitikime (organizuotame ES Tarybos lietuvių kalbos vertimo skyriaus) A. Antanaitis skaitė pranešimą, skirtą valstybinės kalbos statuso grąžinimo lietuvių kalbai 30-mečiui, pristatė Valstybinės kalbos politikos 2019–2022 metų gairių įgyvendinimo priemonių planą, lietuvių kalbos strategijos rengimo planus.

***

Kalbos komisijos 2018 metų strateginiame plane numatyti darbai atlikti, planuoti rezultatai pasiekti. Svarbiausi veiksniai, padėję įgyvendinti užsibrėžtus uždavinius, buvo šie: racionalus žmogiškųjų išteklių ir asignavimų naudojimas, ilgametis norminamosios veiklos įdirbis, glaudus bendradarbiavimas su kitomis valstybės institucijomis ir įvairių sričių specialistais.

Komisijos pirmininkas

Audrys Antanaitis